

ANTIKVARIAI

Šviniukas: Karlas Korlas Korlas

Šis užrašas puošė stiklines mažos krautuvėlės duris, tačiau taip jis, aišku, atrodė tik tada, kai iš apytamsės patalpos pro stiklą žiūrėdavai į gatvę.

Lauke buvo niūrus, šaltas lapkričio rytas ir lijo kaip iš kibiro. Lašai stiklu ir raitytomis raidėmis tekėjo žemyn. Pro duris buvo matyti vien lietaus dėmių išmarginta siena kitoje gatvės pusėje.

Staiga kažkas plėšė atplėšė duris, kad net maža žalvarinių varpelių kekė, kabojusi virš jų, ėmė nervingai skimbčioti ir ilgai negalėjo nutilti.

Tą triukšmą sukėlė mažas, storas kokių dešimties ar vienuolikos metų berniukas. Tamsiai rudi šlapi plaukai draikėsi jam ant kaktos, paltas buvo lietaus permerktas ir varvėjo, ant peties kabėjo mokyklinis portfelis. Berniukas buvo truputį pablyškęs ir uždusęs, tačiau dabar, rodės, visai užmiršo, jog ką tik skubėjo, ir kaip įbestas sustingo tarpduryje.

Jis atsidūrė ilgoje, siauroje patalpoje, kurios galą jau gaudė prieblanda. Prie sienų stovėjo lentynos. Jos siekė iki pat lubų ir buvo prigrūstos visokio dydžio ir formos knygų. Ant žemės riogsojo krūvos didelių senų knygų, ant kelių stalų pūpsojo kalnai mažesnių, aptaisytų oda ir blizgančiais auksu šonais. Už knygų sienos, iškilusios sulig žmogumi, kitame patalpos gale, degė lempa. Jos šviesoje tarpais pakildavo dūmų žiedai, pakabodavo ore, išsiplėsdavo ir tada išsisklaidydavo tamsoje. Jie atrodė kaip signalai, kuriais indėnai perduoda žinias iš vienos viršukalnės į kitą. Matyt, ten kažkas sėdėjo. Ir iš tikrųjų, už knygų sienos berniukas išgirdo gan šiurkštų balsą:

– Stebeilykis viduje arba lauke, bet uždaryk duris. Skersvėjis.

Berniukas paklausė ir tyliai uždarė duris. Paskui priėjo prie knygų sienos ir atsargiai pasižiūrėjo pro kampą. Tenai aukštame krėsle, aptrauktame nusitrynusia oda, sėdėjo diktas, kresnas žmogus. Jis buvo apsirengęs suglamžytu juodu kostiumu, kuris atrodė nušiuręs ir kažkoks dulkėtas. Jo pilvą prilaike gėlėta liemenė. Vyras buvo plikas, tiktai virš ausų styrojo žilų plaukų kuokštai. Raudonas veidas priminė pikto buldogo snukį. Bulvės pavidalo nosis buvo pabalnota mažais akiniais su auksiniais rėmeliais. Be to, tas žmogus rūkė lenktą pypkę, karančią lūpų kamputyje ir perkreipiančią visą jo burną. Ant kelių laikė knygą, kurią, matyt, ką tik skaitė, nes užvertęs paliko tarp puslapių storą kairės rankos smilių, kuriuo, matyt, ir pasižymėjo skaitytą vietą.

Dešine ranka jis nusiėmė akinius, nužvelgė priešais stovintį ir varvantį storąjį berniuką, primerkė akis, pasidarydamas dar piktesnis, ir sumurmėjo:

– Ak tu, varge mano!

Paskui atsivertė knygą ir ėmė skaityti toliau.

Berniukas nežinojo, ką jam daryti, todėl stovėjo ir žiūrėjo į vyriškį išplėtęs akis. Pagaliau tas užvertė knygą – kaip ir pirma įkišęs tarp puslapių pirštą – ir suniurzgė:

– Klausyk, vyruti, aš nemėgstu vaikų. Tiesa, dabar tokia mada, kad visas pasaulis dėl jų eina iš proto, bet aš ne! Aš visai nemėgstu vaikų. Man vaikai – tai tik kvaili rėksniai, netikėliai, viską laužantys, teplojantys knygas marmeladu, plėšantys puslapius ir nė kiek nesukantys sau galvos, kad suaugę žmonės galbūt taip pat turi bėdų ir rūpesčių. Aš tau sakau tai tik tam, kad žinotum, kur pakliuvai. Be to, aš neturiu knygų vaikams, o kitų tau neparduosiu. Tai va kaip, tikiuosi, kad mes viens kitą supratom!

Visa tai jis pasakė neišsiimdamas iš burnos pypkės. Paskui vėl atsivertė knygą ir įniko skaityti.

Berniukas tylomis linktelėjo ir apsigrėžė eiti, tačiau jam kažkodėl pasirodė, kad nereikėtų su viskuo be prieštaravimų sutikti, todėl darsyk atsisuko ir tyliai pasakė:

– Bet ne visi tokie...

Vyriškis lėtai pakėlė akis ir vėl nusiėmė akinius.

– Tu vis dar čia? Ką gi daryti, kad atsikratyčiau tokio kaip tu, gal patartum man, ką? Ką tokio svarbaus norėjai man pasakyti?

– Nieko svarbaus, – atsakė berniukas dar tyliau, – aš tik norėjau pasakyti, kad ne visi vaikai tokie.

– Ak šitaip? – vyriškis apsimetė nustebeš ir suraukė antakius. – Tai, matyt, tu būsi ta išimtis, ar ne?

Storasis berniukas nesumojo, ką atsakyti. Jis tiktai trūktelėjo pečiais ir vėl apsigrėžė eiti.

– O manieras, – išgirdo jis už nugaros paniurusį balsą. – Manierų neturi nė už penkis pfenigus, kitaip būtum bent jau prisistatęs.

– Aš esu Bastianas, – pasakė berniukas, – Bastianas Baltazaras Buksas.

– Tai bent pavardė, – suurzgė vyriškis, – su trimis B. Tačiau tu dėl to nekaltas, pats juk taip nepasivadinau. Aš esu Karlas Konradas Koreanderis.

– Su trimis K, – rimtai pasakė berniukas.

– Hm, – sumurmėjo vyriškis, – teisybė!

Jis paleido kelis dūmų debesėlius.

– Na, pagaliau nesvarbu, kokie mūsų vardai ir pavardės, nes daugiau juk vis tiek nepasimatysim. Aš norėčiau tik viena sužinoti, kodėl tu pirma su tokiu triukšmu įsiveržei į mano knygyną. Man pasirodė, lyg būtum nuo ko bėgęs. Ar teisybė?

Bastianas linktelėjo. Jo apskritas veidas staiga pasidarė dar blyškesnis negu pirma, o akys dar didesnės.

– Tikriausiai išplėšei kokios nors krautuvės kasą, – ėmė spėlioti ponas Koreanderis, – ar partrenkei seną moteriškę, nežinau, ką jūs ten dar darot. Tave vejasi policija, mano mielas?

Bastianas papurtė galvą.

– Na, tai kloak, – pasakė ponas Koreanderis, – nuo ko bėgai?

– Nuo kitų.

– Kas tie kiti?

– Mano klasės vaikai.

– Kodėl tu nuo jų bėgai?

– Jie... jie kimba prie manęs.

– Tai ką jie daro?
– Tyko manęs prie mokyklos.
– O dar?
– Paskui visaip pravardžiuoja, stumdosi ir juokiasi iš manęs.

– Ir tu kenti?

Ponas Koreanderis valandėlę smerkiamai žiūrėjo į berniuką, paskui paklausė:

– O kodėl tu jiems neduodi per nosį?

Bastianas išplėtė akis.

– O ne... man tai nepatinka. Be to... aš prastai boksuojuosi.

– O imtis moki? – pasidomėjo Koreanderis. – Bėgti, plaukioti, žaisti futbolą, gimnastikuoti? Negi taip nieko ir negali?

Berniukas papurtė galvą.

– Kitaip tariant, – pasakė ponas Koreanderis, – esi skystablauzdis, ar ne?

Bastianas trūktelėjo pečiais.

– Bet liežuvį turi, – tarė ponas Koreanderis. – Kodėl tu jiems neatsikerti, kai iš tavęs šaiposi?

– Sykį atsikirtau...

– Na ir ką?

– Jie įkišo mane į šiukšlių dėžę ir uždarė dangtį. Aš dvi valandas šaukiau, kol mane išgirdo.

– Hm, – sumurmėjo ponas Koreanderis, – ir daugiau jau nebedrįsti atsikirsti?

Bastianas linktelėjo.

– Taigi, – padarė išvadą ponas Koreanderis, – be to, esi ir bailys.

Bastianas nuleido galvą.

– Tikriausiai dar kalikas, ką? Geriausias mokinys klasėje, mokytojų numylėtinis, kuris gauna vien penketus, ar ne?

– Ne, – atsakė Bastianas tebežiūrėdamas į grindis, – aš antrametis.

– Viešpatie! – sušuko ponas Koreanderis. – Taigi atsilikėlis visais atžvilgiais.

Bastianas nieko neatsakė, tik stovėjo ir tylėjo. Jo rankos kabojo palei šonus, paltas varvėjo.

– Ką gi jie sako, iš tavęs šaipydami? – pasidomėjo ponas Koreanderis.

– Ai, viską.

– Pavyzdžiui?

– Storas voras! Sėdi ant tvoros! Tvorą lūžta, storas tūžta: kur mano gūžta!

– Nelabai sąmojinga, – pasakė ponas Koreanderis, – o ką dar?

Bastianas valandėlę svyravo prieš atsakydamas:

– Svaičiotojas, mėnulio veršis, pagyrūnas, apgavikas...

– Svaičiotojas? Kodėl?

– Aš kartais pats su savimi kalbu.

– Ką gi tu, pavyzdžiui, kalbi?

– Kuriu istorijas, sugalvoju nesamus vardus, žodžius ir taip toliau.

– Ir pasakoji tai sau? Kodėl?

– Na, kad niekam daugiau neįdomu.

Ponas Koreanderis valandėlę susimąstęs tylėjo.

– O ką tavo tėvai?

Bastianas ne iš karto atsakė. Tik po valandėlės sumurmėjo:

– Tėvas nieko nesako. Jis niekada nieko nesako. Jam viskas vis tiek.

- O mama?
- Jos... jos nebėra.
- Tavo tėvai išsiskyre?
- Ne, – atsakė Bastianas, – ji mirusi.

Tą akimirką suskambėjo telefonas. Ponas Koreanderis sunkokai pakilo iš krėslo ir vilkdamas kojas nuėjo į mažą kabinetą, esantį už knygyno. Jis pakėlė ragelį, ir Bastianas neaiškiai išgirdo, kaip ponas Koreanderis ištarė jo vardą. Paskui kabineto durys užsidarė, ir buvo girdėti vien duslus murmesys.

Bastianas stovėjo ir nežinojo, kas jam pasidarė, kodėl jis viską pasakė ir prisipažino. Jis nemėgo tokių klausinėjimų. Staiga jį nutvilkė mintis, kad labai pavėluos į mokyklą. Taip, reikia skubėti, reikia bėgti, – bet jis liko stovėti kaip stovėjęs, nė nepajudėjo iš vietos. kažkas jį laikė, bet kas – Bastianas nežinojo.

Duslus balsas tebesklido iš kabineto. Telefono pokalbis užsitęsė.

Bastianas suprato, kad jis jau kuris laikas spokso į knygą, kurią pirma laikė rankose ponas Koreanderis. Ji dabar gulėjo ant odinio krėslo. Atrodė, kad nuo knygos nesulaukiamai sklinda jį traukianti magnetinė jėga.

Jis priėjo prie krėslo, lėtai ištiesė ranką, palietė knygą – ir tą pačią akimirką jo viduje kažkas taukštelėjo, tarsi būtų užsitrenkę spąstai. Bastianas neaiškiai nujautė, kad sulig tuo prisilietimu prasidėjo kažkas nebesugražinama ir nebesulaikoma.

Jis pakėlė knygą ir apžiūrėjo ją iš visų pusių. Viršelis buvo aptrauktas vario spalvos šilku ir sukinėjamas spindėjo rankose. Greitomis pavartęs knygą, Bastianas pastebėjo,

kad ši spausdinta dviem skirtingais šriftais. Paveikslų, at-
rodo, nebuvo, tik skyriai prasidėdavo labai gražiomis di-
delėmis raidėmis. Geriau įsižiūrėjęs į viršelį, jis pamatė dvi
gyvates, vieną šviesią, o kitą tamsią. Jos buvo įsikandusios
viena kitos uodegą ir šitaip sudarė ovalą. Tame ovale įman-
triai raitytomis raidėmis buvo įrašytas pavadinimas:

BEGALINĖ ISTORIJA

Keistas dalykas tos žmonių aistros, ir vaikai šiuo atžvil-
giu nesiskiria nuo suaugusiųjų. Tie, kuriuos jos apninka,
nieko negali paaiškinti, o kas nėra patyręs nieko panašaus,
neįstengia to suprasti. Yra žmonių, kurie rizikuoja gyvybe
mėgindami įkopti į kokią nors viršukalnę. Niekas, netgi jie
patys dorai nepaaiškintų, kodėl tai daro. Kiti švaisto svei-
katą besistengdami užkariauti širdį asmens, kuris apie juos
net girdėti nenori. Dar kiti žudo save, nepajėgdami atsi-
spirti valgymo malonumams... arba gėrimo. Kai kurie visą
savo mantą ir turtą iššvaisto azartiniais žaidimams arba
paaukoja kokiam nors sumanymui, kurio neįmanoma įgy-
vendinti. Kiti mano, jog nebus laimingi ten, kur dabar yra,
ir visą savo gyvenimą keliauja po pasaulį. O kai kas nenu-
rimsta tol, kol nepasidaro galingas. Trumpai tariant, aistros
tokios pat skirtingos kaip ir žmonės.

Bastiano Baltazaro Bukso aistra buvo knygos.

Kas niekada ištisas popietes nesėdėjo prie knygos de-
gančiomis ausimis ir suveltai plaukais, pamiršęs viską pa-
sauulyje, nepastebėdamas, kad jis alkanas ar kad jam šalta...

Kas niekada slapčiomis neskaitė po antklode, pasišvies-
damas kišeniniu žibintuvėliu, tėtei, mamai ar kitam rūpes-

tingam asmeniui išjungus šviesą, nes reikia miegoti, nes rytoj teksią anksti keltis iš patalo...

Kas niekada atvirai ar paslapčiomis karčiai neverkė dėl to, kad baigėsi nuostabus pasakojimas ir jau reikia atsisveikinti su herojais, su kuriais patirta tiek daug nuotykių, kuriuos spėjo pamilti ir kuriais žavėjosi, dėl kurių drebėjo ir vylėsi, kad jiems viskas baigsis laimingai, be kurių gyvenimas bus tuščias ir beprasmiškas...

Kas nieko apie tai nežino iš savo patyrimo, tas turbūt negalės suprasti to, ką padarė Bastianas.

Jis spoksojo į knygos pavadinimą, ir jį tai pylė karštis, tai krėtė šaltis. Jis laikė rankose tai, kaip tik tai, apie ką dažnai svajodavo ir ką nuo to laiko, kai jį užvaldė anoji aistra, norėjo turėti: istoriją, kuri niekada nesibaigia! Visų knygų knygą!

Jis nebepaleis šitos knygos iš rankų, kad ir kiek ji kainuotų!

Kad ir kiek kainuotų? Lengva pasakyti! Net jeigu ir galėtų pasiūlyti daugiau kaip tris markes ir penkiasdešimt pfenigų, kuriuos turėjo kišenėje, šis nemalonus ponas Koreanderis aiškiai davė suprasti, kad neparduos jam nė vienos knygos. Dovanoti irgi tikrai nedovanos. Apie tai nėra ko ir svajoti. Vis dėlto Bastianas žinojo, kad negalės išeiti be knygos. Dabar jam buvo aišku, kad jis čionai atėjo tik dėl šios knygos, ji paslaptinai jį pašaukė, nes norėjo atsidurti jo rankose, nes nuo seno buvo jo!

Bastianas pasiklausė murmėjimo, tebesklindančio iš kabineto.

Nespėjęs susivokti, jis staiga labai greitai pasikišo knygą po paltu ir prispaudė abiem rankomis prie krūtinės. Paskui be garso atbulom ėmė trauktis prie laukujų durų, baugščiai

žvelgdamas į kabineto duris. Bastianas atsargiai paspaudė rankeną. Jis nenorėjo, kad žalvariniai varpeliai imtų skambėti, todėl atvėrė duris tik tiek, kad galėtų prasisprausti. Išėjęs į lauką tyliai ir rūpestingai jas uždarė. Tiktai tada leidosi bėgti.

Portfelyje sąsiuviniai, knygos ir plunksninė barškėdami šokinėjo į jo žingsnių taktą. Ėmė durti šoną, bet jis bėgo toliau.

Lietaus lašai tekėjo veidu ir už apykaklės. Šaltis ir drėgmė skverbėsi pro palatą, tačiau Bastianas to nejautė. Jam buvo karšta, bet ne tik nuo bėgimo.

Staiga pabudo prieš tai knygyne ramiai snaudusi sąžinė. Visi motyvai, pirma buvę tokie įtikinami, dabar jam atrodė visiškai be pagrindo, jie tirpo kaip sniego seniai nuo ugnį spjaudančio drakono kvėpavimo.

Jis apsigogė. Jis vagis!

Tai, ką jis padarė, buvo net blogiau už paprastą vagystę. Ši knyga tikrai reta ir neįkainojama. Ponui Koreanderiui ji, be abejo, labai brangi. Juk pavogti muzikantui jo vienatinį smuiką arba karaliui karūną – tai visai kas kita, negu ištraukti pinigus iš kasos.

Bėgdamas Bastianas vis spaudė prie savęs po paltu pakliktą knygą. Jis nenorėjo jos netekti, kad ir kiek tai kainuotų. Ji buvo viskas, ką jis šiame pasaulyje turėjo.

Mat į namus grįžti, žinoma, nebegalėjo.

Jis bandė įsivaizduoti tėvą, sėdintį ir dirbantį dideliame kaip laboratorija įrengtame kambaryje. Aplink jį guli dešimtys žmonių dantų atliejų, mat tėvas yra dantų technikas. Bastianas niekada nesusimąstė, ar tėvas tikrai mėgsta šį darbą. Jam tik dabar dingtelėjo tokia mintis, bet jis jau nebegalės to paklausti.